

A FOGYASZTÓK VÉDELME NEK
ÚJ IRÁNYAI ÉS KIHÍVÁSAI
A XXI. SZÁZADBAN

Szerkesztette:
SZIKORA VERONIKA és ÁRVA ZSUZSANNA

A Debreceni Egyetem
Állam- és Jogtudományi Karának kiadványa

Felelős kiadó:
SZIKORA VERONIKA, dékán
Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Szerkesztők:
SZIKORA VERONIKA és ÁRVA ZSUZSANNA

A szövegek korrektúráját
TÖRÖK ÉVA végezte.

A tanulmányokat lektorálták:
PROF. DR. BENCZE MÁTYÁS
egyetemi tanár, tudományos és stratégiai dékánhelyettes
Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
Jogelméleti és Jogszociológiai Tanszék

DR. HAJNAL ZSOLT
egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
Polgári Jogi Tanszék

ISBN 978-963-473-988-3

Készült a Főnix Média nyomdaüzemében.

Debrecen, 2018

TARTALOMJEGYZÉK

SZIKORA VERONIKA

ELŐSZÓ 7

P. SZABÓ BÉLA

A LÓKUPECEK JOGA SZAVATOSSÁGI KÉRDÉSEK A 17. SZÁZAD
EURÓPAI JOGTUDOMÁNYÁBAN ÉS GYAKORLATÁBAN EGY NEVEZETES ESETGYŰJTEMÉNY
KAPCSÁN 11

FÉZER TAMÁS

A FOGYASZTÓK ADATAINAK ÉS PRIVÁTSZFÉRÁJÁNAK VÉDELME
ELEKTRONIKUS KÖRNYEZETBEN 53

TÖRÖK ÉVA

A FOGYASZTÓI SZERZŐDÉSEKKEL KAPCSOLATOS JOGALKALMAZÁS – KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL AZ EGYÉRTELMŰ MEGFOGALMAZÁS KÖVETELMÉNYÉRE 67

SZIKORA VERONIKA – JAGUSZTIN TAMÁS

HELYZETKÉP A TÁRSULT PERLÉSRŐL – EURÓPÁBAN ÉS AZON TÚL 83

CSÉCSY ANDREA

A KELLÉKSZAVATOSSÁGI IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉSI HATÁRIDŐK
AZ 1959. ÉVI IV. TÖRVÉNY HATÁLYBALÉPÉSÉTŐL NAPJAINKIG 97

VARGA NELLI

A FOGYASZTÓI KÖLCSÖNSZERZŐDÉSEK JÓERKÖLCSBE ÜTKÖZÉSE 111

HAJNAL ZSOLT

GONDOLATOK A BÉKÉLTETŐ TESTÜLETI ELJÁRÁS REFORMJÁHOZ 127

BIHARI ERIKA

LEHETŐSÉGEK ÉS KIHÍVÁSOK – KOLLEKTÍV FOGYASZTÓI JOGÉRVÉNYESÍTÉS
MAGYARORSZÁGON 147

PRIBULA LÁSZLÓ

TULAJDONJOG MINT BIZTOSÍTÉK? A MAGYARORSZÁGI JOGALKALMAZÁS
DILEMMÁI – A FIDUCIÁRIUS HITELBIZTOSÍTÉKOK ÉRTÉKELÉSE A MAGYARORSZÁGI
BÍRÓI GYAKORLATBAN 157

BENCZE MÁTYÁS

A VISELKEDÉSTUDOMÁNYOK EREDMÉNYEINEK HASZNOSÍTHATÓSÁGA
A HAZAI FOGYASZTÓVÉDELMI JOG TERÜLETÉN 173

GÁBRI ANGÉLA

MODERN KORI KIHÍVÁSOK A FOGYASZTÓVÉDELMI JOGALKOTÁSBAN
– A FOGYASZTÓI MAGATARTÁS TUDOMÁNYA 189

FICSOR KRISZTINA

AZ ÁLLAMI BEAVATKOZÁS ELMÉLETI KÉRDÉSEI A FOGYASZTÓVÉDELMI SZABÁLYOZÁS
TERÜLETÉN, A JOGI PATERNALIZMUS PROBLÉMÁJA 207

CSŰRÖS GABRIELLA

AZ ÁLLAM (KÖLTSÉGVETÉS) ÉS A PÉNZÜGYI SZEKTOR KÖZÖTTI KAPCSOLAT
GYENGÍTÉSÉRE IRÁNYULÓ UNIÓS INTÉZKEDÉSEK 225

LOVAS DÓRA – HORVÁTH BETTINA

PÉNZÜGYI FOGYASZTÓVÉDELMI JOGVISZONY ALAKULÁSA
A GLOBÁLIS PÉNZÜGYI-GAZDASÁGI VÁLSÁG ELŐTT ÉS UTÁN 243

BÁNYAI ORSOLYA – FODOR LÁSZLÓ

ZÖLD JELZÉST KAPOTT? – TERMÉKJELÖLÉSEK A FOGYASZTÓ-
ÉS A KÖRNYEZETVÉDELEMBEN 275

ÁRVA ZSUZSANNA

FOGYASZTÓVÉDELEM A KÖZIGAZGATÁSI REFORMOK KERESZTMETSZETÉBEN 295

NÁDAS GYÖRGY

ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK A MUNKAJOGBAN,
FOGYASZTÓ-E A MUNKAVÁLLALÓ 313

ZACCARIA MÁRTON LEÓ

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD ELVÉNEK ÉRVÉNYESÜLÉSE A SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ
HOZZÁFÉRÉS ÉS AZ ÁRUFORGALOM TERÜLETÉN AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG
AKTUÁLIS JOGGYAKORLATÁBAN 329

MADAI SÁNDOR

MEGJEGYZÉSEK A „FOGYASZTÓVÉDELMI BÜNTETŐJOG” KÉRDÉSÉHEZ 349

ZACCARIA MÁRTON LEÓ

adjunktus

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Agrárjogi, Környezetjogi és Munkajogi Tanszék

**AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD ELVÉNEK ÉRVÉNYESÜLÉSE
A SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS
ÉS AZ ÁRUFORGALOM TERÜLETÉN
AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG
AKTUÁLIS JOGGYAKORLATÁBAN***

ÁTTEKINTŐ GONDOLATOK

Az egyenlő bánásmód elve a magyar jogrendszer és társadalom olyan általános elve,¹ amely gyakorlatilag az összes jogviszony szabályozásában tetten érhető valamilyen módon, és amely szigorú nemzetközi jogi² és uniós jogi³ kötelezettségekből eredeztethető. Ennek megfelelően a magyar jogban sem ismeretlen ezen elv részletes szabályozása,⁴ noha önálló, törvényi szintű szabályozással csak alig több, mint egy évtizede rendelkezik e fontos jogelv.⁵

---

* A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

1 Balogh Lídia, Kádár András Kristóf, Majtényi Balázs, Pap András László: *Antidiszkriminációs és esélyegyenlőségi alapismeretek*, Budapest, L'Harmattan Kiadó (2010) 11-12.

2 Lásd elsődlegesen: Emberi Jogok Európai Egyezménye (European Convention on Human Rights) (1950) 14. cikk.

3 Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés, Második Rész és az Európai Unió Alapjogi Kartája, III. cím.

4 Bitskey Botond, Gyulavári Tamás: Az antidiszkriminációs szabályozás reformja, *Acta Humana*, 2004/4, 13-40.

5 Az Ebkrtv. hatályba lépése előtt e követelményt az Alkotmány, illetőleg az előző Munka Törvénykönyve (1992. évi XXII. törvény) 5. §-a szabályozta.

Ennek ellenére az egyenlőség elvének alapvető emberi jogi⁶ és alapjogi jellege⁷ hosszú évek óta alapjaiban meghatározza a magyar jogrendszert is, és bár az említett törvényi szabályozás – az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Ebktv.). – megalkotását övező⁸ és az azt kísérő dogmatikai, elméleti és gyakorlati viták⁹ egy része a mai napig élő problémának tekinthető, mégis azt mondhatjuk, hogy az egyenlőség követelménye törvényi – és alaptörvényi – szinten kellő mértékben és az elvárt módon garantált a magyar jogrendszerben.

A fent említett sarokkövek megléte ellenére az anti-diszkriminációs – helyesebben az egyenlő bánásmód elvét védő¹⁰ – szabályozás bonyolultnak, nehezen átláthatónak, adott esetben nehezen alkalmazhatónak és fontossága ellenére marginálisnak tűnhet.¹¹ Az ezzel foglalkozó szakembereknek gyakran támadhat az az érzése, hogy az egyenlő bánásmód elvéről sokan és sokféleképpen nyilatkoznak, de az érdemi diskurzus háttérbe szorul, azaz az elv elméleti jelentőségének hangsúlyozása mellett a mindennapi joggyakorlatban sokszor figyelmen kívül marad, vagy legalábbis nem olyan hangsúllyal vagy módon kerül értelmezésre, ahogyan az Ebktv-ből¹² vagy az Alaptörvény XV. cikkéből ez következne. Ezt a fajta jogértelmezési bizonytalanságot, nehézséget, illetőleg ennek lehetséges okait és következményeit relatíve rövid úton fel lehet tárni, ugyanis az Ebktv. – irányelvi kötelezettségeknek eleget téve¹³ – 2004. január 27-vel felállította a budapesti székhelyű, önállóan és függetlenül működő Egyenlő Bánásmód Hatóságot (a továbbiakban: Hatóság), amely jogalkalmazó tevékenysége során lényegében kizárólag az Ebktv-t alkalmazza és értelmezi. Következésképpen a Hatóság számos, az egyenlő bánásmód követelményét és a diszkrimináció valamennyi formáját érintő jogkérdésben publikál érdemi állásfoglalást, amelyek éppen a fentebb említett, „figyelmen kívül” maradó esetkörökbe tartozhatnak.

6 Kovács Krisztina: *A hátrányos megkülönböztetés tilalma*. In: Halmai Gábor, Tóth Gábor Attila (szerk.): *Emberi jogok*, Budapest, Osiris Kiadó (2008) 379-387.

7 Bragyova András: *Egyenlőség és alkotmány – az alkotmányos egyenlőségi szabály jelentése és alkalmazása*. In: Lamm Vanda (szerk.): *Van és legyen a jogban: tanulmányok Peschka Vilmos hetvenedik születésnapjára*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó (1999) 21-66.

8 Bitskey Botond, Gyulavári Tamás: Kell-e anti-diszkriminációs törvény? *Jogtudományi Közöny*, 2003/1, 1-8.

9 Gyulavári Tamás: Három évvel az antidiszkriminációs szabályozás reformja után, *Esély*, 2007/3, 3-35.

10 A diszkriminációt tiltó negatív és az egyenlő bánásmód követelményét előíró pozitív megközelítéssel kapcsolatosan lásd: Kálmán Zsófia, Könczei György: *A Tájékozottól az esélyegyenlőségig*, Budapest, Osiris Kiadó (2002) 140-141.

11 Kovács Kriszta: Erős elv, gyenge jogvédelem, *Fundamentum*, 2009/4, 29-48.

12 Jó példa erre a jelenségre az EBH 2015. M.24. számú kúriai ítélet, amely több, mint tíz évvel az Ebktv. hatályba lépése után igyekezett tisztázni az Ebktv. 19. §-a körüli jogértelmezési nehézségeket.

13 2006/54/EK irányelv, 20. cikk és 2000/43/EK irányelv, 13. cikk.

Ugyanakkor még a hatósági jogalkalmazásban is nehézséget okoz alkalmanként az egyenlő bánásmód elvét garantáló jogi környezet komplexitása, hiszen az Ebktv-n belül beszélhetünk egy általános és különös – ágazati – részről, amely szabályok viszonya a joggyakorlatban nehezen tisztázható.¹⁴ A megkettőzött¹⁵ jogszabályi védelem egyszerre vezet a diszkrimináció vélt vagy valós áldozatainak hatékony jogvédelméhez, ugyanakkor jogértelmezési bizonytalanságokhoz is. Azonban a kvázi speciális szabályok éppen olyan jogviszonyokat érintően és éppen olyan módon kerültek beépítésre a jogszabályba, amelyekkel a diszkrimináció leggyakoribb esetei ellen nyújthat védelmet jogalkotó és jogalkalmazó.¹⁶ Márpedig a hatósági joggyakorlatot áttekintve megállapítható, hogy a jelen tanulmány tárgyát képező szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén, még ha nem is olyan mértékben, mint a leginkább problematikus foglalkoztatás terén,¹⁷ számos ügy, és ami még látványosabb, számos érdemi jogi elemzést és döntést igénylő eset lát napvilágot.

Minderre tekintettel tehát a következő néhány oldalon megkísérlem tematikusan feltárni az Ebktv. 30. § és 30/A. §-hoz kapcsolódó hatósági joggyakorlatot, amely szükségszerűen magával hoz néhány, az egyenlő bánásmód elvét általában érintő kérdést is. E vizsgálat célja az tehát, hogy a jogalanyok közötti egyenlőség elvének érvényesülését megvizsgáljam fogyasztóvédelmi kérdések terén, amely alapján olyan következtetések vonhatók le, amelyek jogalkotói és jogalkalmazói szempontból egyaránt hasznosak lehetnek a jövőben a diszkriminatív módon történő szolgáltatásnyújtás elkerülése szempontjából.

A Hatóság határozatai közül az egyezséggel zárult ügyek – tekintettel az érdemi jogi elemzés hiányára – nem képezik jelen feldolgozás tárgyát, illetőleg a területi korlátokra is tekintettel részletesen a 2017-es, 2016-os, 2015-ös és 2014-es határozatokat elemezem, a megelőző évek döntései pedig utalás vagy hivatkozás szintjén jelennek meg az egyes tipikus eseteknél, noha azok viszonylag nagy számára – 104 – tekintettel az összes határozat kisebbségére szerepel jelen tanulmányban. E metodikai megközelítést az indokolja, hogy jelen kutatás során kifejezetten az aktuálisnak mondható, újabb jogesetek kerülnek feldolgozásra.

---

14 Egy foglalkozási diszkriminációs példával élve: az Ebktv. 21. § f) pontja lényegében azonos szabályt tartalmaz az Mt. 12. § (1) bekezdés első mondatával.

15 Értve ez alatt az alaptörvényi és törvényi szintű jogvédelmet.

16 Farkas Lilla, Kádár András Kristóf, Kárpáti József: Néhány megjegyzés az egyenlő bánásmódról szóló törvény koncepciójához, *Fundamentum*, 2003/2, 121-130.

17 Jelen tanulmány témáját illetően a Hatóság évente átlagosan 8 ügyet publikál, azonban volt olyan év, amikor ez a szám több, mint kétszeres (2009, 18 határozat), és olyan is, amikor elenyésző (2014, 2 határozat) volt.

1. A JOGSZABÁLYI HÁTTÉRRŐL RÖVIDEN

A releváns jogszabályi háttér vázlatos áttekintése gyakorlatilag a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvényt (a továbbiakban: Fvtv.) és az Ebktv. általános és különös szabályait foglalja magában. Fontos megjegyezni azonban, hogy a későbbiekben részletesen elemzendő joggyakorlat során az Fvtv. egyfajta háttérjoganyagként, hivatkozási alapként fog megjelenni, ugyanis a Hatóság eljárása során az Ebktv. rendelkezéseit alkalmazza érdemben.

Az Fvtv. egy helyen tesz említést az egyenlő bánásmód követelményéről, és ez a rendelkezés jelen téma szempontjából kifejezetten nagy jelentőséggel bír. Az Fvtv. 45/A. § (3) bekezdés f) pontja akként rendelkezik, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság ellenőrzi a termék forgalmazása vagy szolgáltatás nyújtása során az egyenlő bánásmód követelményének betartását, illetőleg eljár annak megsértése esetén. Fontos, hogy az Fvtv. ezt csak külön törvény eltérő rendelkezése hiányában írja elő. Mindenesetre ebből a szabályozásból kitűnik, hogy a fogyasztóvédelmi kérdésekben nagy jelentősége van az egyenlő bánásmód elvének, illetőleg annak betartatásának, de – az Fvtv. a továbbiakban nem tartalmaz különös, „ágazati” szabályokat az egyenlő bánásmód elvére nézve.

Ezzel szemben az Ebktv. 30. §-a meghatározza azon különös eseteket, amelyek az egyenlő bánásmód megsértését jelentik az áruforgalom és a szolgáltatások igénybevétele kapcsán. Fontos, hogy bár ezek az esetkörök az Ebktv. általános szabályaihoz képest valóban speciális, további diszkriminációs tényállásokként írhatók le, de ezek az esetek ugyanúgy az Ebktv. 8. §-ában felsorolt védett tulajdonságokhoz kötődnek, vagyis ebben a vonatkozásban az általános szabály az irányadó. Az Ebktv. 30. § (1) bekezdése szerint tehát az ügyfélforgalom számára nyitva álló helyiségben, így különösen a vendéglátó-ipari, kereskedelmi, valamint a művelődés és a szórakozás céljára létrehozott intézményekben ezek az esetek a következők: megtagadni vagy mellőzni szolgáltatások nyújtását vagy áru forgalmazását,¹⁸ az adott helyen rendelkezésre álló szolgáltatásoktól, illetve áruktól eltérő minőségben szolgáltatást nyújtani, illetve árut forgalmazni,¹⁹ és olyan feliratot vagy jelzést elhelyezni, amely azon következtetés levonását teszi lehetővé, hogy az ott nyújtott szolgáltatásból vagy áruforgalmazásból valakit vagy valakiket kizárnak.²⁰

18 Ebktv. 30. § (1) bekezdés a) pont.

19 Ebktv. 30. § (1) bekezdés b) pont.

20 Ebktv. 30. § (1) bekezdés c) pont.

Látszik tehát, hogy a jogalkotó a fenti rendelkezésekkel a szolgáltatásnyújtáson belül is meghatározza a leggyakrabban előforduló eseteket, amelyek összességében az áruk, termékek és a szolgáltatásnyújtás módjához, azok esetén alkalmazott önkényes korlátozásokhoz kötődnek. Érdeemes megjegyezni, hogy ezek a speciális esetek az Ebktv. 8-10. §-ával együtt, azaz nem további tényállásokként, hanem az egyenlő bánásmód megsértésének olyan tipikus eseteiként kerültek szabályozásra, amelyek a generális tényállásokat valósítják meg, de kifejezetten a fogyasztókat érő diszkriminatív magatartások révén.²¹

Észszerű és objektív alapú, a szolgáltatás természetéhez rendeltetéséhez fűződő kivételt határoz meg a (2) bekezdés, ugyanis hasonlóan a foglalkozási diszkriminációs esetek egy szűk csoportjához²² lehetséges, hogy a szolgáltatói magatartás a védett tulajdonságon alapuló eltérő bánásmód ellenére nem valósítja meg az egyenlő bánásmód elve megsértésnek egyik esetét sem. Az ilyen speciális – azaz lényegében a speciális szabály alóli kivételt – *ex lege* igazolt eltérő bánásmódnak nevezhetjük, vagyis ebben az esetben érdemi kimentésre sincs szükség az eljárás során a szolgáltató oldaláról az Ebktv. 7. § (2) bekezdése alapján.²³ Megjegyzendő, hogy a joggyakorlatban a 30. § (2) bekezdése speciális kimentési okként tűnhet fel a gyakorlatban, de az természetesen nem kizárólag a 30. § (1) bekezdés szerinti különös esetekben alkalmazható.

Ki kell tehát emelni, hogy az árufogalomra és szolgáltatásokra vonatkozó, 30. §-ban foglalt szabályok az ez irányú diszkrimináció leggyakoribb eseteit jelölik, amivel a jogalkotó lényegében a jogalkalmazónak nyújt segítséget, nem pedig a főszabályt kívánja helyettesíteni. Szintén fontos kiegészítő szabály a 30/A. §, amely a biztosítási szolgáltatásokkal kapcsolatosan fogalmazza meg a nemi alapú hátrányos megkülönböztetés tilalmát, illetőleg szintén tilalmazza az anyasággal és terhességgel járó többletköltségek miatti díjfizetési és szolgáltatási különbségeket. Az Európai Unió Bírósága is egyértelműen állást foglalt ebben a kérdésben,²⁴ aminek azért van nagy jelentősége, mert a nemek közötti különbségen alapuló biztosítási szolgáltatásnyújtás nem igazolt differenciái nyíltan, közvetlen módon valósítanak meg hátrányos megkülönböztetést, márpedig véleményem szerint ezen speciális szabályok alapján ebben az esetben a kimentési szabályok is csak korlátozottan

21 Bihary László, Farkas Lilla, Kárpáti József, Kádár András Kristóf: *Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény magyarázata*, Budapest, Másság Alapítvány (2006) 116.

22 Ebktv. 22. § (1) bekezdés.

23 Bihary, Farkas, Kárpáti, Kádár: i. m. 117-118.

24 C-318/13. A Korkein hallinto-oikeus (Finnország) által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem nyomán hozott ítélet.

alkalmazhatók. Erre abból következtettek, hogy az Ebktv. külön cím alatt és külön paragrafusban – noha tartalmilag nem izoláltan a 30. §-hoz képest – rendelkezik ezen korlátozásról, amely párhuzamba állítható egy, az egyenlő foglalkoztatással összefüggésben formulázott, hasonló tartalmú szabállyal.²⁵ Ráadásul, ha a jogalkotó e rendelkezést a szolgáltatásokhoz való hozzáférés esetében biztosítandó egyenlő bánásmód különös eseteként, és kifejezetten a nemi hovatartozásra alapítva rögzíti, úgy nehéz elképzelni olyan esetet, amely során az eljárás alá vont ezt ki tudná menteni.²⁶

Összességében tehát az Ebktv. III. fejezetének fentebb bemutatott része összhangot mutat annak általános, az egyenlő bánásmód elvét garantáló rendelkezéseivel, azokat kiegészíti. Megjegyzendő azonban, hogy mind a 30. § speciális kimentési szabálya, mind pedig a 30/A. § törvényileg vélelmezett és emiatt védett nemi alapú diszkriminációs tényállása a biztosítási szolgáltatások terén megnehezíthetik a jogalkalmazást, és a Hatóságnak az adott eset összes körülményeire tekintettel valamennyi aspektust figyelembe kell vennie. A következőkben a gyakorlati szempontú feldolgozás során e szabályok határozati megjelenésére is figyelemmel lesznek.

2. A SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS SORÁN FELMERÜLŐ DISZKRIMINÁCIÓ FORMÁI

Habár az Ebktv. a 8-10. §-ban az egyenlő bánásmód megsértésének öt formáját nevesíti, a joggyakorlat feldolgozásának tapasztalatai azt sugalmazzák, hogy valójában mindössze két tényállás, a közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetés játszik valódi szerepet az ez irányú joggyakorlatban. Ennek a jelenségnek konkrét magyarázata nem ismert, de a szolgáltatásnyújtás körében felmerülő tipikus esetek alapján a jogellenes elkülönítés és a megtorlás tényállása idegennek tűnik e szolgáltatói cselekményektől, míg a zaklatás – elméletileg – viszonylag könnyen megvalósulhatna ilyenkor. Akár a látencia, akár az elszenvedett hátrányok kisebb súlya is jelentheti az ilyen típusú diszkriminációs tényállások hiányának okát, habár ezek csak feltételezések a feldolgozott határozatok alapján.

Mindenesetre a közvetlen hátrányos megkülönböztetés gyakori jelenséggént aposztrofálható a Hatóság elé kerülő ügyek között, és a közvetett hátrányos

25 Ebtv. 22. § (2) bekezdés.

26 Ugyanis ezt a fajta garanciát még az Ebktv. 19. §-ában foglalt megdönthető ex lege vélelemnél is erősebbnek ítélem, tekintettel arra, hogy a biztosítással kapcsolatosan gyakorlatilag kimondja a közvetlen hátrányos megkülönböztetés vélelmét a 30/A. § (1) bekezdése, vagyis nem egyértelmű, hogy hogyan tudná a szolgáltató a hátrány és a védett tulajdonság közötti kauzalitást megcáfolni, ha annak a speciális esete a törvényben rögzített.

megkülönböztetés sem ritka annak ellenére, hogy annak megállapítása sokszor különösen nagy nehézségekbe ütközhet az adott szolgáltatói rendelkezés vagy magatartás látszólag semleges tartalma miatt.²⁷ Ebből egyúttal előzetesen az a következtetés is levonható, hogy az indirekt diszkrimináció forrása ezekben az esetekben tipikusan az olyan kereskedelmi, szolgáltatói gyakorlat, amely jellemzően nem kellő körültekintés miatt nem biztosít bizonyos előnyöket olyan személycsoportoknak, akik az Ebktv. 8. §-a szerinti védett tulajdonsággal rendelkeznek. Ez a fajta szolgáltatói hanyagság annak ellenére egyenlő bánásmódot sértő magatartást jelenthet, hogy az adott rendelkezés generálisan került kialakításra, megfogalmazásra.

A közvetlen hátrányos megkülönböztetésről előzetesen elmondható, hogy a Hatóság döntéseiből az tűnik ki, hogy ezekben az esetekben a közvetett diszkriminációnál jóval nagyobb fokú szolgáltatói mulasztással állunk szemben, ugyanis – bár tényállási szempontból nincs jelentősége, de – jellemzően szándékos, objektíve nem indokolt differenciálásról kell ilyen esetben beszélnünk.

2.1. Közvetlen hátrányos megkülönböztetés

A Hatóság 230/2015. számú határozatában egyéb helyzeten²⁸ alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést állapított meg arra tekintettel, hogy a kérelmező járadékos státuszára tekintettel egy bank hitelkérelmét, illetve folyószámlához kapcsolódó plusz szolgáltatás iránti kérelmét összesen három alkalommal elutasította. Az eljárás alá vont az Ebktv. bizonyítási szabályainak megfelelően előadta, hogy az első alkalommal munkavállalói mulasztás történt, a második esetben hiányos volt a kérelmező kérelme, a harmadik esetben pedig a bank saját hitelbírálati feltételeinek való meg nem felelés volt az elutasítás indoka, noha ennek pontos okát nem részletezte az eljárás alá vont. A kimentésként felsorolt körülményekből látható, hogy mindhárom esetben külön bizonyítást terjesztett elő a bank, ami az Ebktv. 19. § (2) bekezdés b) pontja alapján szükséges is volt. Illetőleg az is látható, hogy a megjelölt körülmények mind arra engednek következtetni, hogy hiányzik az oksági kapcsolat a kérelmező védett tulajdonsága és az általa elszenvedett hátrány között.²⁹ Szintén egyéb helyzeten³⁰ alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés

27 Gyulavári Tamás, Kádár András Kristóf: *A magyar antidiszkriminációs jog vázlata*, Miskolc, Bibo Kiadó (2009) 76-80.

28 Járadékos státusz; ez a jogállás ugyanis csoportképzésre alkalmas, társadalmi előítélet alapjául szolgálhat és tárgyilagosan igazolható, így egyéb helyzetnek kell tekinteni az Egenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 288/2/2010. (IV. 9.) TT. sz. állásfoglalása és az EBD 2014. M22. számú kúriai döntés alapján.

29 Mivel a hátránynak nincs törvényi fogalma, és az Egenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 384/4/2008. (III. 28.) TT. sz. állásfoglalásából arra kell következtetnünk, hogy bármilyen súlyú, jellegű körülmény, amelyet a kérelmező magára nézve hátrányosnak érez, lehet hátrány, ezért e konkrét esetben a kérelmezőt többféle hátrány is érte.

30 A kérelmező szexmunkások és a prostitúcióra kényszerített emberek érdekében fejtett kiegészítő tevékenységet,

állapított meg a Hatóság 181/2014. számú határozatában arra tekintettel, hogy a kérelmezővel az eljárás alá vont bank nem kötött bankszámlaszerződést. Az eljárás alá vont a szerződéskötés megtagadásának téves okaira hivatkozott kimentésként, de ez lényegében inkább beismerésnek minősült a tényállás szerint.

Nem képezi szorosan jelen tanulmány tárgyát, de mivel erre hivatkozott a kérelmező, szükségesnek tartom megemlíteni, hogy bár a járadékos státusz nem szerepel az Ebktv. 8. §-ának nyitott végű felsorolásában, de a t) pont szerinti egyéb helyzetként védett tulajdonságnak minősül, mivel homogén személycsoport képzésére alkalmas, objektíve igazolható, és társadalmi előítéletek fűződhetnek hozzá.³¹ Következésképpen a kérelmező eleget tett Ebktv. 19. § (1) bekezdés szerinti kötelezettségének, hiszen a védett tulajdonság fennállt akkor, amikor a megjelölt hátrányokat elszenvedte.

A bank által felsorolt kimentési okok közül nem volt megalapozott a Hatóság szerint a mulasztásra való hivatkozás, mivel a kérelem rögzítésre került, megalapozott volt a második, mert valóban hiányos volt a kérelmező kérelme, és megalapozottnak minősült a harmadik ok is, tekintettel arra, hogy a bank saját rendszerében a kérelmező – tévesen – alkalmazottként, nem pedig nyugdíjasként szerepelt. Ebből pedig az a következtetés vonható le, hogy a második hátrány esetében tárgyilagos mérlegelésen, objektív okon nyugodott a kimentés – mivel hiányos kérelmet nem köteles elbírálni a bank –, míg a harmadik esetben ugyan tisztázatlan körülmények között utasították el a kérelmezőt, de mivel nyugdíjas státusza nem került rögzítésre, ezért az ok-okozati összefüggés nem állt fenn járadékos státusza és az elutasítás között.

Minderre tekintettel az első sérelem vonatkozásában nem tudta kimenteni magát a bank, mivel semmilyen érdemi, észszerű cáfolatát nem tudta adni az ex lege vélelmezett ok-okozati összefüggésnek.³² Ezzel a végkövetkeztetéssel egyet kell értenünk az Ebktv. releváns rendelkezéseire figyelemmel, megjegyezve azt, hogy nézetem szerint az alkalmazott bankár mulasztása sem lehetett volna az Ebktv. szerinti kimentési ok, ugyanis a bank alkalmazottjának magatartásáért végeredményben

---

és erre tekintettel a védett tulajdonság a szervezet elnevezése, tagjainak vélt foglalkozása, vélt nemi identitása és vélt társadalmi származása volt.

31 Demeter Judit: Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény – az Egyenlő Bánásmód Hatóság által lefolytatott eljárások tükrében, *Acta Humana*, 2006/1, 49-66. Ez alapján nem kell valamilyen nominát védett tulajdonsághoz kapcsolni az egyéb helyzetet, hanem – az említett és a joggyakorlatba azóta pontosított – feltételek fennállása esetén önállóan erre alapítva is megállapítható a diszkrimináció.

32 Márpedig ennek hiányában a diszkrimináció fennálltát meg kell állapítani. Lásd: Farkas Lilla: Getting it right the wrong way? The consequences of a summary judgment: the Meister case, *European Anti-Discrimination Law Review*, 2012/15, 25.

a banknak kell vállalnia a felelősséget.³³ Vitathatónak tartom azonban a Hatóság konklúzióját a harmadik esetben, ugyanis önmagában egy téves adatrögzítés nem alapozhatja meg kimentést arra figyelemmel, hogy – éppen a már többször említett kauzalitási vélelemre figyelemmel – a hátrányos megkülönböztetés okozójának magatartása független annak intenciójától akkor is, ha nincs tudomása minden releváns körülményről.³⁴ Véleményem szerint az Ebktv. 19. § (2) bekezdés által elvárt „alperesi” bizonyításnak érdemi, valódi körülményeket kell átfognia, amely törvényi kötelezettség jelen esetben teljesítését eleve árnyalja az a tényállási elem is, hogy a harmadik kérelem tisztázatlan, pontos okokkal le nem írt körülmények által került elutasításra.

Egyszerűbb megítélésűnek tartom a 613/2016. számú hatósági határozatban foglalt esetet, amelyben a Hatóság fogyatékoságon alapuló közvetlen diszkriminációt állapított meg arra tekintettel, hogy a kérelmező látássérült személyt nem szolgálták ki egy gyógyszerárban, illetőleg felszólították vakvezető megkülönböztető jelzéssel ellátott kutyájának kivételére annak ellenére, hogy a kérelmező a patikust tájékoztatta is a kutya funkciójáról. Az eljárás alá vont védekezése hasonlatos az előzőekben kifejtettekhez, ugyanis előadta, hogy nem volt tudomása arról, hogy a kérelmező kutyája vakvezető kutya volt, és egészségügyi okból az állatok generálisan ki vannak tiltva a gyógyszerárból. A Hatóság azonban – helyesen – ezen érvelés alapján nem ítélte az ok-okozati összefüggést megcáfoltnak, mivel a kérelmező jelezte is e körülményt, illetőleg a kutya láthatóan viselte a megkülönböztető hámat. Ilyen módon a védett tulajdonság és az elszenvedett hátrány – ki nem szolgálás, és távozásra történő felszólítás – között megállapítható volt az oksági kapcsolat.

Szintén az Ebktv. 8. § g) pontja szerinti védett tulajdonsághoz, a fogyatékosághoz köthető a Hatóság 85/2015. számú határozata, amely alapján az eljárás alá vont szolgáltató azzal valószínűsített meg közvetlen hátrányos megkülönböztetést, hogy ügyfélszolgálati irodája nem volt akadálymentes sem a bejutás, sem a bent tartózkodás során. Az üzletben tapasztalt hiányosságok kapcsán az eljárás alá vont arra hivatkozott egyik oldalról, hogy viszonteladóként nem változtathatja meg érdemben a szolgáltató elvárásai szerinti berendezést, másik oldalról pedig arra, hogy az üzlet arculati előírásai nem teszik lehetővé az akadálymentes átrendezést. Az üzletbe való bejutás akadálymentességének biztosításával kapcsolatosan pedig előadta, hogy az üzlethelyiséget magában foglaló üzletsornak van akadálymentes

33 Jogértelmezési analógiával élve véleményem szerint ehhez hasonló az a jogi helyzet, amelyben a munkáltató azzal valószínűsíti meg az Ebktv. 10. § (1) bekezdése szerinti zaklatást, hogy eltúrta munkavállalói egy kollégával szembeni zaklató magatartását (1/2010. számú EBH határozat).

34 Bár védett tulajdonságról van szó, de találunk erre példát: 572/2012. számú EBH határozat.

bejárata, amely kb. tíz méterre található az üzlettől. Az eljárás során a kérelmezőnek kellett valószínűsítenie az Ebktv. 19. § (1) bekezdés alapján az elszenvedett hátrány és a védett tulajdonság egyidejű fennállását, ennek eredményesen eleget tett, így az eljárás alá vontnak kellett bizonyítania azt, hogy az egyenlő bánásmód elvét megtartotta, azaz hogy előbbiek között nem áll fenn kauzalitás. Utóbbi bizonyítás körében a szolgáltató előadta a fentieket, amelyek közül a Hatóság az üzleten belüli akadálymentesítés – például székek hiánya – hiányosságai kapcsán sikeresnek ítélte a kimentést, ugyanis álláspontja szerint az előadottak objektív alapon, tárgyilagos mérlegeléssel észszerű indokát jelentik az eltérő bánásmódnak. A harmadik kimentési ok esetében azonban nem ítélte a Hatóság megcáfoltnak az ok-okozati összefüggést, ugyanis az adott szolgáltató üzlethelyisége kapcsán az akadálymentesítési kötelezettség attól függetlenül fennállt, hogy az üzletsoron egyébként valóban volt akadálymentes feljáró. A Hatóság döntéséből következő álláspontom szerint, hogy az Ebktv. 7. § (2) bekezdése szerinti általános kimentési szabály alkalmazása során – legalábbis e tekintetben – a hatósági jogértelmezés kissé megengedőnek tűnik, ugyanis nézetem szerint a kizárólag gazdasági indokkal nem kimenthető diszkrimináció³⁵ analógiájára ebben az esetben is meg kellett volna azt vizsgálni, hogy az irányadó előírások betartásával nem lehetett volna-e az adott üzletet legalább olyan mértékben átalakítani, hogy az a minimumelvárásoknak megfeleljen. Nem tartom ugyanis elfogadhatónak önmagában egy cég arculati sajátosságaival alátámasztott kimentést abban az esetben, ha az adott helyiség arculatát – legalábbis véleményem szerint – nem drasztikusan kellene átalakítani az akadálymentesítés érdekében. Talán túlzóan szélsőséges jogértelmezéssel, de az is következhet ebből a döntésből, hogy az adott szolgáltató bármilyen arculati sajátossága alapot adhat a kimentésre, hiszen ha néhány szék elhelyezésének „indokolt” – egyébként szándékos – elmulasztása lehet eredményes hivatkozási alap, akkor ez könnyen a fogyatékos személyek jogainak csorbításához, végeredményben a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) irányadó rendelkezéseinek erodálódásához vezethet.³⁶ A bejutáshoz kötődő akadálymentesítés hiánya véleményem szerint semmivel sem „magasabb rendű” érdek, mégis mutatis mutandis e vonatkozásban a Hatóság megállapította a közvetlen diszkriminációt, gyakorlatilag azzal az elvi eltéréssel, hogy a kb. tíz méterre lévő akadálymentes feljáró nem megfelelően akadálymentes.

35 Lásd tipikusan az Egyenlő Bánásmód Hatóság 700/2007. számú határozatát egy munkáltatói bérmegállapítási módszer diszkriminatív volt kapcsán.

36 Lásd részletesen a főbb törvényi követelményeket: Halmos Szilvia: *A fogyatékoság orvosi és társadalmi modelljének szintézise, különösen a munkajog területén (doktori értekezés)*, Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar (sikeres védés éve: 2016) 236-262.

A Hatóság hasonló tényállás mellett jutott azonos jogi konzekvenciára 125/2016. számú határozatában, amelyben a szolgáltató azzal próbálta kimenteni magát, hogy a nem megfelelően akadálymentesített üzlethelyiségét csak bérlő, illetőleg az olyan épületben található, amely védelem alatt áll. Egyik magyarázat sem cáfolta a kérelmező fogyatékosága és a bejutás nehézségei mint elszenvedett hátrány közötti oksági kapcsolatot.

Nemzetiséghez való tartozás – roma származás – miatti közvetlen hátrányos megkülönböztetést állapított meg a Hatóság 169/2015. számú határozatában arra tekintettel, hogy a kérelmezőt az eljárás alá vont edzőteremből kitiltották, ezáltal nem vehette igénybe egyenlő feltételek mellett az edzőterem által kínált szolgáltatásokat.³⁷ A kérelmező sikeres valószínűsítését követően az eljárás alá vont azzal igyekezett igazolni azt, hogy az egyenlő bánásmód elvét megtartotta, hogy egy, mindenki által ismert, rendszeresen odalátogató roma vendégük biztosan van, illetőleg a kérelmező megbotránkozató, az edzőterem közönségét zavaró magatartást tanúsított, amelyet a panaszládán keresztül már több vendég is szóvá tett. A tulajdonos olyan nyilatkozatát azonban, amelyen a vállalkozás érdekeivel ellentétesnek minősíti a romák edzőterembe történő beengedését, hangfelvétel bizonyította, ami gyakorlatilag a fenti – hipotetikusán akár akceptálható – cáfolatot tette eredménytelenné, ugyanis a roma származású vendég zaklató, agresszív magatartása, illetőleg a beérkezett írásos panaszok objektív és tárgyilagos kimentési okként szolgálhattak volna álláspontom szerint. Ehhez persze a tulajdonosnak azt is bizonyítania kellett volna, hogy az ilyen típusú retorzió nem példa nélküli, akár szabályzatban rögzített gyakorlatnak tekinthető, vagyis mindenkire azonos módon vonatkozik védett tulajdonságra való tekintet nélkül. Megjegyzem, utóbbi hiányában közvetlen és közvetett hátrányos megkülönböztetést nem, de zaklatást még így is megvalósíthatott volna a tényállás alapján az eljárás alá vont az Ebktv. 10. § (1) bekezdése szerint. Azonban a hangfelvétel azt bizonyította – mintegy cáfolva az eredeti cáfolatot az oksági kapcsolat körében –, hogy valóban a roma származású vendégekre nézve kívánta limitálni a tulajdonos a szabad belépés lehetőségét, ez pedig nem teszi lehetővé a kérelmező által eredményesen valószínűsített közvetlen hátrányos megkülönböztetés alóli kimentést.³⁸

37 A kapcsolódó 7/2005. számú EBH határozat szerint szintén közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül, ha egy presszóban a roma származású vendégeket nem szolgálják ki, és ennek semmilyen indokát nem adja az eljárás alá vont. A 3/2005. számú döntésben ugyanez a jogi probléma, védett tulajdonság és döntés jelenik meg egy szórakozóhelyre történő be nem engedéssel kapcsolatosan.

38 Hasonló esetenk tartom a 117/2012. számú ügyet, amely tényállása szerint nem engedték be a roma származású kérelmezőt az adott szórakozóhelyre dress code-re történő hivatkozással, de érdemi védekezést nem adott elő a szolgáltató, miközben más, hasonlóan öltözött vendégeket beengedtek. Erre tekintettel ez a fajta megkülönböztetés sem kimenthető.

Börszín és nemzetiséghez való tartozáson alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést állapított meg az Egyenlő Bánásmód Hatóság 246/2016. számú határozatában azon panaszos sérelmére, akit barátaival együtt nem engedtek be egy szórakozóhelyre a biztonsági őrök annak ellenére, hogy magatartásuk nem volt agresszív, kihívó, zaklatásra irányuló, illetőleg ittasak sem voltak. A kérelmezők az utcán hasonló hátrányt elszenvedett roma származású emberekkel is találkoztak, illetőleg a biztonsági őrök is úgy nyilatkoztak – az eset bekövetkeztekor és utólag is –, hogy ők nem értik a korlátozást, nem értenek azzal egyet, de a főnökük a romák be nem engedésére utasította őket. Az eljárás alá vont szolgáltató két irányú kimentéssel próbálkozott eredménytelenül a kérelmezők sikeres valószínűsítését követően; egyik oldalról ugyanis „statisztikai” alapú kimentéssel³⁹ azt igyekezett igazolni, hogy mivel a kérelmezők társaságából a két – egyébként kevésbé romának kinéző – hölgyet beengedték volna, illetve mert sok színes bőrű, külföldi diák jár hozzájuk szórakozni, azt bizonyítja, hogy a kérelmezőt nem börszíne, származása, hanem magatartása miatt nem engedték be. Másik oldalról véleménye szerint a házirend szigorú betartása mindenkire egyformán vonatkozik – ez egyébként nem volt vitás az ügyben –, vagyis az ittas, vagy nem rendezetten megjelenő, rosszul öltözött vendégeket védett tulajdonságaiktól függetlenül nem szokták beengedni. Tagadta továbbá a biztonsági őröknek adott, fentebb ismertetett tartalmú utasításadást.

A két hölgy beengedése nem lehetett elfogadható kimentési ok, ugyanis egyik oldalról a biztonsági őrök jóindulatának az eredménye volt ez a lehetőség, másik oldalról pedig az a tény, hogy négy romából kettőt beengednek, nem zárja ki azt, hogy a másik két személlyel szemben diszkrimináció valósuljon meg. Szintén sikertelen az eljárás alá vont korábbi gyakorlatára történő hivatkozása, ugyanis önmagában az a tény, hogy az eljárás alá vont nem követ el rendszerint diszkriminációt az adott védett tulajdonsággal rendelkezők terhére, nem bizonyítja azt, hogy az adott ügy panaszosaival szemben ezt ne tette volna meg. Érdemes megjegyezni, hogy az eljárás alá vont a hátrányt is valószínűsítetlennek ítélte, ugyanis nézete szerint nem hátrány az, hogy a társaságból nem mindenkit engednek be, mint ahogyan az sem, ha valakit azért nem engednek be, mert például ittas.

Véleményem szerint előbbi érvelés minden érdemi jogalapot nélkülöz – nagyrészt a „statisztikai” kimentés fentebb részletezett sikertelensége miatt –, utóbbi pedig, bár kétségkívül lehetne eredményes kimentési ok az irányadó házirend alapján, jelen esetben nem lehet az, mivel a kérelmező nem volt ittas. Márpedig ha tárgyilagos mérlegelésen nyugvó, objektív alapú észszerű indok nélkül nem engedték be, úgy az

39 Fiona Palmer: Re-dressing the Balance of Power in Discrimination Cases: The Shift in the Burden of Proof, *European Anti-Discrimination Law Review*, 2006/4, 23.

nem kimenthető, hiszen oldalán a be nem engedés ténye, illetőleg a megalázó helyzet önmagában elegendő a hátrány valószínűsítéséhez. Ez alapján hangsúlyozom, hogy az Ebktv. szerinti hátrány fogalmának nincs szigorú jogszabályi definíciója, így azt széleskörűen kell értelmezni.⁴⁰

Mindent egybevetve – inter alia a fenti, a hátrány fennálltára és a házirend betartására vonatkozó érvelés szerint – a kimentési bizonyítás sikertelen volt, mivel nem tudta az eljárás alá vont bizonyítani, hogy az egyenlő bánásmód elvét megtartva nem engedték be a kérelmezőt.⁴¹ Jól látható tehát, hogy önmagában több felhozott, látszólag semleges intézkedést tükröző indok nem vezethet a törvényi vélelem által védett kauzalitás megcáfolásához.⁴²

A kérelmező nemére tekintettel állapított meg a Hatóság közvetlen hátrányos megkülönböztetést a 22/2016. számú határozatában arra tekintettel, hogy egy szórakozóhelyre 2000 Ft-os belépővel léphetett csak be, míg a női vendégek ingyenesen. Az eljárás alá vont nem vitatta a megkülönböztetés tényét, azonban a kimentési bizonyítás körében arra hivatkozott, hogy a kérelmezőt ért sérelem típusa nincs felsorolva az Ebktv. 30. § (1) bekezdésében a szolgáltatásnyújtás terén megvalósuló tipikus diszkriminációs esetek között, így a kérelmezőt valójában nem érte sérelem. Hivatkozott továbbá arra is, hogy a VIP-jeggyel és az asztalfoglalással érkezők tekintetében nincs különbség a nemek között, így ez legfeljebb közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősíthető. Megjegyzem, hogy még ha valóban „csak” közvetett diszkriminációról lenne szó, az eljárás alá vont jogsértése akkor is megállapítható lenne.

Magára a belépési díj megfizetésére nézve további konkrét érveket is felhozott az eljárás alá vont szolgáltató, így kifejtette, hogy azért indokolt a férfiakkal megfizettetni a biztonsági szolgálat költségeit, mert jellemzően ők okozzák az agresszív, konfliktusos szituációkat, illetőleg rájuk kell jobban odafigyelni is, ezért is indokolt a beléptetés a korlátozásnál. Szintén felhozta érvként azt, hogy a szórakozóhelyen ügyelni kell a nemek egyensúlyára, ugyanis oda – álláspontja szerint – a többség ismerkedni jár, márpedig nem lenne megfelelő forgalma akkor

40 Az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 384/4/2008. (III. 28.) TT. sz. állásfoglalása a bizonyítási kötelezettség megosztásával kapcsolatban.

41 Itt kell megjegyezni, hogy a határozat említést tesz az átsugárzó diszkrimináció ritka esetéről, amelynek az a fogalmi magja, hogy akkor is elszenvedhet valaki hátrányos megkülönböztetést, ha az adott tulajdonsággal nem ő rendelkezik, illetőleg akkor is, ha róla csak feltételezik annak fennálltát. Lásd: az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 288/2/2010. (IV. 9.) TT. sz. állásfoglalása az egyéb helyzet meghatározásával kapcsolatban, 7. és C-303/06. Coleman ítélet.

42 Másként megfogalmazva a kimentésnek érdeminek kell lennie, lásd az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 384/4/2008. (III. 28.) TT. sz. állásfoglalása a bizonyítási kötelezettség megosztásával kapcsolatban.

– azaz nem működhetne fenntarthatóan vagy nyereségesen –, ha nem ügyelne e módszerrel a nemek „helyes” arányának fenntartására.

A kérelmező a hátrányt és a védett tulajdonságot is sikeresen valószínűsítette, így lényegében a fenti okokat mint kimentési bizonyítási okokat kellett vizsgálni az ügyben. Szükséges tisztázni, hogy a közvetett hátrányos megkülönböztetésre történő szolgáltatói – egyébként a fentiek szerint értelmezhetetlen – hivatkozás azért téves, mert a férfiak belépési díj megfizetésére kötelezése nem látszólag semleges rendelkezés, hanem nyíltan megkülönbözteti a nemeket. A nemek arányára és a nyereséges működésre vonatkozó érvek azért nem cáfolják az ok-okozati összefüggést, mert nem tárgyilagos mérlegelésen alapuló észszerű indokokról van szó, hiszen nem mindenki ismerkedni jár a szórakozóhelyekre, illetőleg a forgalomban nem egyértelmű, hogy milyen irányú és mértékű változás következne be, ha a nők is fizetésre lennének kötelezve. Megjegyzendő, hogy a korábban kifejtettek szerint önmagában a gazdasági ok nem alapoz meg az Ebktv. 7. § (2) bekezdése szerinti kimentést.⁴³ A férfiak rendzavaró magatartása pedig szintén nem lehet e különbségtétel objektív alapú indoka, mivel a szolgáltatás nem foglal magában biztonsági, rendfenntartó tevékenységet is, illetőleg az eljárás alá vontnak – amennyiben felvállalja az említett biztonságos beléptetést –, meg kell tudnia teremteni ennek anyagi feltételeit.

2.2. Közvetett hátrányos megkülönböztetés

Az összetettebb ügyek közül elsőként kell kiemelni a 316/2016. számú határozatot, amelyben a Hatóság fogyatékoságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést állapított meg arra tekintettel, hogy a súlyosan látássérült számára az eljárás alá vont nem tette lehetővé egy napilap elektronikus változatához való hozzáférést az általa használt képernyőolvasóval. Sem a panaszost ért hátrány, sem pedig védett tulajdonsága nem volt vitás, így az objektív alapú, észszerű indokra épülő kimentési bizonyítás döntött a jogsértés fennálltáról.

Kérdésesnek tartotta azonban az eljárás alá vont azt, hogy az Ebktv hatálya kiterjed-e egyáltalán rá, de erre az Ebktv. 5. § b) pontja megadja a választ, ugyanis az elektronikus napilappal folytatott kereskedés áruforgalmazásnak minősül. Érdemi bizonyítása során arra hivatkozott még a szolgáltató, hogy nem volt kapacitása az adott időpontban az elektronikus napilapot ilyen módon rendelkezésre bocsátani, noha erre nem hívta fel a figyelmet a szolgáltatás során, illetőleg – a kérelmező és a Hatóság álláspontja szerint – nem is tett meg mindent annak érdekében, hogy látássérült személyek is olvashassák a lapot annak ellenére, hogy arra előfizettek.

⁴³ 7/2007. számú EBH határozat.

Az eset tanulsága, hogy egyik oldalról – a szolgáltató hivatkozása alapján – a diszkriminációra irányuló szándék hiánya nem alapoz meg kimentést, ugyanis alaptalanul hivatkozott arra az eljárás alá vont, hogy nem a fogyatékos személyekkel szemben, nem az ő érdekeik kárára nem fejlesztettek ki számukra is használható szoftvert. Másik oldalról pedig azért minősül ez a fajta szolgáltatói magatartás közvetett hátrányos megkülönböztetésnek, mert látszólag semleges tartalmú, hiszen minden online előfizetőt egyenlő mértékben és módon érint, de a látássérült előfizetők csoportjára nézve jelentős mértékben nagyobb arányban hátrányos, mint az ezen védett tulajdonsággal nem rendelkezőkre nézve. Így az elektronikus hozzáférés mindenki számára megegyező volta nem lehet kimentési ok, mint ahogyan a kapacitáshiányra történő hivatkozás sem, mivel az nem tartozik a tárgyilagos mérlegelés és az észszerű okok körébe.

Hasonló tényállás mentén jutott azonos következtetésre a Hatóság az 50/2015. számú határozatban arra tekintettel, hogy a látássérült kérelmező azonos térítési díj megfizetése és előfizetés ellenére nem tud bárholonnan, bármilyen információtechnológiai eszközről hozzáférni e-mail fiókjához. Az eljárás alá vont szolgáltató ennek érdemi magyarázatát nem adta, így a látszólag semleges rendelkezés a látássérült személyekre nézve hátrányos megkülönböztetést valósított meg.

3. IGAZOLT ELTÉRŐ BÁNÁSMÓD A SZOLGÁLTATÁSNYÚJTÁS SORÁN

Bár a Hatóság feldolgozott határozataiból nem lehet egyértelmű következtetéseket levonni az Ebktv. 30. §-ában szabályozott különös kimentési okokra nézve, ugyanis azok nem jelennek meg explicit módon azokban. Ezzel szemben az Ebktv. 7. § (2) bekezdése szerinti általános kimentési szabályok sikeres alkalmazására több látványos példát is találunk a feldolgozott ítéletek körében. Megjegyzendő, hogy a kimentés körében a tárgyilagos mérlegelésen alapuló objektív és észszerű okot magában foglaló kimentés a szolgáltatásnyújtás körében tipikusan a szolgáltatás jellegével vagy a szolgáltató belső szabályaival, következetes gyakorlatával hozható közvetlen összefüggésbe. A hatósági gyakorlat alapján ezektől eltérő „kimentési” esetek is elképzelhetők, habár ezek inkább szélsőértékeket mint tipikus példákat jelölnek.⁴⁴

Sikerrel mentette ki magát az eljárás alá vont a 12/2017. számú EBH határozat szerint arra tekintettel, hogy a jogszabályban meghatározott típusú állampapírt csak

---

⁴⁴ A 26/2005. számú EBH határozat tényállása szerint például nem volt egyértelmű, hogy van-e jogában vélt vagy valós módon megsértett személy.

devizabelföldi személyek jegyezhetik. Alapvetően nem csak magyar állampolgárok vásárolhatnak és ruházhatnak át ilyen állampapírokat, de a jogszabály – az állampapír speciális jogi jellegére tekintettel – magyar hatóság által kibocsátott személyazonosító okmány meglétéhez köti e lehetőséget. Vagyis a jogviszonnnyal összefüggő objektív alapú és észszerű indok fennállta a jogszabályon alapult, és azt eredményezte, hogy nem az egyéb helyzetként védett tulajdonság állampolgárság⁴⁵ miatt, hanem a megfelelő személyazonosító okmány hiánya miatt nem vásárolhatott ilyen állampapírt. Ebből persze még lehetne közvetett hátrányos megkülönböztetésre következtetni, de az objektív kimentést az említettek szerint megalapozottnak látta a Hatóság.⁴⁶

Hasonló elméleti alapból építkezve állapított meg kimentést a Hatóság a 323/2017. számú ügyben a következők szerint. A kérelmezőt arra tekintettel tiltották ki az eljárás alá vont fürdőből, hogy – azonos nemű – párjával az egyik uszodában bezárkózott az illemhelyiségbe, és onnan csak többszöri felszólításra jöttek ki. A kérelmező álláspontja szerint a kitiltás oka szexuális irányultsága, míg a Hatóság szerint a házirend súlyos megszegése volt.

A házirend szerint tilos szexuális tartalmú, közérkölcset sértő, közmegebotránkozást előidéző cselekményeket végezni a fürdőben és az uszodában, aminek közhigiéniái és a vendégek nyugalma védeni kívánó oka is van. Ezt a házirendet minden vendégre egyformán alkalmazza az eljárás alá vont, azaz nincs ok-okozati összefüggés érvéleése szerint a kérelmező szexuális irányultsága és a kitiltás között. A Hatóság az eljárás során utóbbi érvelést megalapozottnak és valós tényeken nyugvónak ismerte el, amire tekintettel az Ebktv. 19. § (2) bekezdés b) pontjának megfelelően a szolgáltató megcáfolta az eredményes kérelmezői valószínűsítéssel megalapozott kauzalitást. A kérelmező azzal is érvelt, hogy az incidenskor nem került feljegyzésre az, hogy szexuális cselekményt végeztek volna, azonban a Hatóság szerint ez nem bizonyítja, hogy a hosszú időn át tartó bezárkózással ilyen ne történhetett volna. Bár a határozat érdemével egyet kell értenünk, véleményem szerint ez utóbbi érv éppen a contrario logikájú gondolatmenetre épül az Ebktv. 19. § (1) bekezdéséhez képest, ugyanis a kérelmezőnek egyik oldalról nem kell bizonyítania az oksági kapcsolatot – ezen érvel lényegében ez történt volna –, másik oldalról pedig az alperesnek egyértelmű

45 46/2007. számú EBH határozat.

46 Megállapította azonban az állampolgársági alapú diszkriminációt a 317/2012. számú EBH határozatban arra tekintettel, hogy a német állampolgárságú kérelmező részére fennálló jogosultsága ellenére nem adott ki a szolgáltató gyógyfürdőbelépőt, mert az erre vonatkozó megállapodás módosítása szerint ilyen csak magyar állampolgárnak adható.

cáfolatot kell adnia⁴⁷ az ok-okozati összefüggés tekintetében, vagyis véleményem szerint ez a szimpla feltételezés önmagában nem lenne elfogadható kimentési okként.⁴⁸

Érdekeséggéppen megjegyzendő, hogy a Hatóság határozatában még a védett tulajdonság fogalmára nézve tesz egy fontos, az eset tényállásából levezetett megállapítást, miszerint a védett tulajdonság nemcsak azt jelenti, hogy abból hátránya nem származhat az azzal rendelkező személynek, hanem azt is, hogy előnye sem.⁴⁹ Összességében fontosnak tartom ennek rögzítését, hiszen az objektív alapon nyugvó tárgyilagossággal igazolt kimentésnél ennek is jelentősége van az esetek többségében.

A Hatóság az Ebktv. 5. § b) pontjára, 8. § o) pontjára, 19. § (2) bekezdésére, 30. § (1) bekezdés c) pontjára és 7. § (2) bekezdésére egyaránt hivatkozott a 26/2014. számú határozatban, és megalapozottnak ítélte annak a bio- és gyógytermékeket forgalmazó nagykereskedelmi áruháznak a kimentését, amely 10 éven aluli gyermekek üzletbe történő belépését szigorúan tilalmazza. A Hatóság szerint ez a korlátozás azért nem valósít meg életkor szerinti közvetlen hátrányos megkülönböztetést, mert ez a tárgyilagossággal mérlegelésen alapuló észszerű intézkedés a gyermekek védelmét, biztonságát szolgálja, ugyanakkor alapvető jogot nem sért. Az áruház kialakítása ugyanis kifejezetten veszélyes volt a gyermekekre az áruk elhelyezése, súlya, illetőleg az üzlethelyiség kialakítása okán. Véleményem szerint jól látható, hogy az általános kimentési szabály alkalmazása ebben az esetben a szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén megfogalmazott különös szabállyal kiegészítve alapozhatta meg a kimentési bizonyítás sikerességét.

Szintén észszerű, objektíve igazolt indokra tekintettel menthette ki magát az eljárás alá vont a 258/2015. számú EBH határozat szerint a tekintetben, hogy biztosítóként felmondta a kérelmező biztosítási szerződését azon indokkal, hogy rövid időn belül, több nagy összegű kifizetést teljesített a kérelmező és családja részére. Ez alapján ugyanis nem a kérelmező egészségi állapota mint védett tulajdonság, hanem az összes teljesített kifizetés képezte a felmondás alapját, ami

47 Gyulavári Tamás: *Burden of Proof: Differing ways of shifting the obligations? The Hungarian Labour Law in the Light of the European Labour Law – Development, Compulsion and Opportunity* (konferenciaelőadás), Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, MTA-PTE Research Group of Comparative and European Employment Policy and Labour Law (2014.10.14.).

48 Persze a Hatóság ezt az érvet csak a korábban kifejtettek – házirend egységes alkalmazása – komplementernek említi határozatában.

49 Erre a szolgáltató hivatkozott olyan módon, hogy ha nem alkalmazta volna a kérelmezővel és társával szemben következetesen a házirendet, akkor az egyenlő bánásmód elvét nem velük, hanem mindenki mással szemben sértette volna meg.

a Hatóság szerint kimentési okként értékelhető.⁵⁰ Bár a tanulmány elején megjelölt időszakot megelőzően került publikálásra, mégis megemlítendő, hogy szemléletes példát találunk a sikeres kimentésre az 587/2012. számú EBH határozatban, amely alapján nem valósított meg a szolgáltató hátrányos megkülönböztetést azzal, hogy egy egész család fürdőbelépőjét visszavonták azzal az indokkal, hogy hányás-hasmenéses vírust kaptak el. Kimentési bizonyítása egészségügyi okokra épült, de azon családtagok vonatkozásában, akik nem kapták el a vírust, meg kellett állapítani a hátrányos megkülönböztetést.

Védett tulajdonság hiányában érdemi kimentést nem kellett előadnia az eljárás alá vontaknak a 284/2015. számú EBH határozat szerint, így azt csak megemlítjük a tanulmány témája kapcsán releváns, elutasító határozatok között.⁵¹

KÖVETKEZTETÉSEK

Az elemzett határozatok alapján megállapítható, hogy az Ebktv. által szabályozott tényállások közül a szolgáltatásnyújtás és áruforgalom területén a közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetés valósul meg a leggyakrabban; zaklatással, megtorlással és jogellenes elkülönítéssel nem találkozhatunk a Hatóság döntéseiben. Fontos megjegyezni, hogy a közvetett diszkriminációt megvalósító esetek jelenléte a joggyakorlatban azt mutatja, hogy a Hatóság a bonyolultabb, látszólag az egyenlő bánásmód elvét megtartó magatartások terén is jogvédelmet biztosít, habár ezekben az esetekben a diszkrimináció azonosítása sokszor komoly nehézségekbe ütközik.

A határozatokból összességében az is kiolvasható, hogy bár a Hatóság döntéseiben csak elvétve hivatkozik az Ebktv. 30. §-ára, a diszkriminációt megvalósító esetekben a szolgáltatásnyújtás kapcsán felsorolt legtipikusabb esetek nagyrészt lefedik az ügyeket, azonban a (2) bekezdés szerinti speciális kimentési szabályok nem jelennek meg,⁵² a 7. § (2) bekezdésben foglaltak pedig viszonylag széles körben engednek kimentést a határozatok alapján. A speciális kimentési szabályok alkalmazásának hiánya álláspontom szerint elsősorban az Ebktv. 19. §-ának szigorú alkalmazására vezethető vissza, ami az Ebktv. szellemisége és a releváns irányelvi szabályok alapján

50 Felvethető lenne azonban a közvetett hátrányos megkülönböztetés megvalósulása is egészségi állapotra tekintettel, mivel a kérelmezőnek egy drága műtétje is finanszírozásra került a közelmúltban, de nézetem szerint önmagában egy műtét sem ere engedne még következtetni, bár ebben az esetben semleges tartalmú rendelkezés okozott hátrányt a kérelmezőnek.

51 Hasonló tartalmú a 43/2005. számú EBH határozat, amelyben a kérelmező eltérő díjsomagra fizetett elő, és ezért keletkezett „hátrány” az oldalán.

52 Megemlítendő ezzel szemben a BH 2010.8.227., a Kfv.37616/2012/5. és a Kfv.37822/2010/8. számú kúriai döntés, amelyekben az Ebktv. 30. § (1) bekezdésére konkrét hivatkozást találunk a fogyasztót ért diszkriminációs jog sérelem kapcsán.

összhangot mutat a törvényi szabályozás rendeltetésével. Szintén figyelemre érdemes az a konklúzió is, miszerint az ilyen típusú ügyekben leggyakrabban a nemzetiséghez tartozás és a fogyatékoság fordul elő a kérelmezők oldalán a védett tulajdonságok között, ezeket pedig az egyéb helyzet követi gyakoriságban. A szolgáltatást igénybe vevőkkel szembeni diszkrimináció sokféle és többféle motivációjú lehet – ami szintén jogalkalmazási nehézségeket szül –, azonban e szempontok szükségképpen a hatósági vizsgálat hatókörén kívül maradnak.⁵³

Végezetül megemlítem, hogy a fogyasztókkal szembeni diszkriminációt megvalósító szolgáltatói magatartásokat vizsgáló ügyek száma viszonylag magas, aminek véleményem szerint az is az oka, hogy – hasonlóan a foglalkozási diszkriminációhoz – a fogyasztók sokszor egyfajta alárendelt, kiszolgáltatott helyzetben vannak a szolgáltatókhoz képest, noha a közöttük létrejövő magánjogi jogviszonyból ez nem következne.⁵⁴ Mindemellert fontosnak tartom, hogy bár a kimentés törvényi szabályait megfelelő mértékben érvényre juttatva, de az Egyenlő Bánásmód Hatóság a továbbiakban (is) szigorúan őrködjön a fogyasztók egyenlőséghez való jogának védelme felett, ugyanis az objektív okot nélkülözően történő megkülönböztetés súlyosan sérti a fogyasztók emberi méltóságát, személyiségi jogait, vagyis általánosságban emberi jogait. A Hatóság jövőbeli még inkább jogértelmezési konzisztenciára törekvő joggyakorlata, és a kimentési szabályok akár szigorúbb alkalmazása hatékonyabb jogvédelemhez vezethet a fogyasztók oldalán.

---

53 A diszkrimináció forrása elsődlegesen előítélet vagy a felek közötti ellenséges viszony lehet. E vonatkozásban lásd: Lásd: Larry Alexander: What makes wrongful discrimination wrong? *University of Pennsylvania Law Review*, 1992/1, 149-219.

54 Az egyenlő bánásmód elve a polgári jogi jogviszonyokban az elv természeténél fogva jogdogmatikai nehézségekbe ütközik. Lásd: Menyhárd Attila: Diszkrimináció-tilalom és polgári jog, *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2006/3, 8-14. és Vékás Lajos: Egyenlő bánásmód a polgári jogi viszonyokban? *Jogtudományi Közlöny*, 2006/10, 355-364.